

Stanisław Lack (11 stycznia 1876 w Krakowie - 20 stycznia 1909 w Wiedniu)

*Ten krytyk, myśliciel i poeta z Krakowa,
wnikliwie dziełem Wyspiańskiego się zajmował,
jego geniuszu głosiciel,
interlokutor, wielbiciel,
żył jak on krótko, jak on życia nie zmarnował.*

(ebs)

Stanisław Lack - tłumacz-poliglota, poeta, krytyk literacki i teatralny, reprezentował typ krytyki impresjonistycznej, znawca twórczości Stanisława Wyspiańskiego.

Urodził się 11 stycznia 1876 w Krakowie jako Izrael Lack, w rodzinie żydowskiej. Jego ojciec był kupcem. Ukończył prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim. W czasie studiów należał do Kółka Literackiego, którego członkowie - m.in. Boy - wyszli z inicjatywą sprowadzenia do Krakowa Stanisława Przybyszewskiego. Imię zmienił na Stanisław podobno namówiony przez Przybyszewskiego. Po studiach od 1897 roku współpracował z "Życiem", gdzie zawarł bliższą znajomość ze Stanisławem Wyspiańskim. Publikował artykuły krytyczne, recenzje teatralne i przekłady.

W latach 1902-1906 związany był z dwutygodnikiem "Nowe Słowo", został kierownikiem działu literackiego, zamieszczał głównie recenzje utworów pisarzy współczesnych. Następnie podjął współpracę z "Krytyką". W 1908 prowadził dział literacki dwutygodnika "Zakopane". Od 1897 publikował w tygodniku "Życie" m.in. artykuły krytyczne i recenzje. Publikował również artykuły w czasopiśmie "Witeź". W latach 1900-1902 odbył podróże do Stanów Zjednoczonych, Włoch i Francji.

Od wczesnych lat chorował, najpierw choroba stóp, potem gruźlica płuc. Zmarł 20 stycznia 1909 w Wiedniu w wieku 33 lat. Pochowany jest na nowym cmentarzu żydowskim przy ulicy Miodowej w Krakowie.

Za jego życia ukazał się zbiór "Notatki i uwagi". Pośmiertnie wydano m.in. "Studia o Stanisławie Wyspiańskim" oraz "Wybór pism krytycznych" i "Spór o pomnik". W 2006 wydano książkę "Kultura małomówna Stanisława Lacka" Mateusza Antoniuka, która poświęcona została próbie rekonstrukcji estetycznych i filozoficznych poglądów Stanisława Lacka.

Przetłumaczył na język polski:

z języka norweskiego "Jasnowidze i wróżbici" Oli Hanssona

z języka francuskiego "O miłości" Stendhala

z języka duńskiego "Dziennik uwodziciela" Søren Kierkegarda

z języka angielskiego "Wybór pism" Waltera Patera

z języka francuskiego "Plemię djabła" (1922, wraz z Zdzisławem Żygulskim)

z języka rosyjskiego "Sanin. Powieść" Michaiła Arcybaszewa (1920)

W Nowym Jorku na początku XX wieku powstało zdjęcie trzech braci Lacków. W jego centrum stoi najbardziej znany z rodzeństwa, Stanisław Izrael Lack. Stanisław Lack miał dwie siostry. Młodsza, Chaja - Helena Lack, wcześniej wyemigrowała do Stanów Zjednoczonych. Najstarsza siostra, Gołda Gustawa Galicer (Galitzer; 1878-1942), była żoną krakowskiego optyka. Została sportretowana w latach trzydziestych XX wieku w Zakopanem przez J. Kępińską. Z odręcznej notatki na odwrociu fotografii dowiadujemy się, że w czasie okupacji ukrywała się w piwnicy w Częstochowie. Oba zdjęcia zostały podarowane przez wnuczkę jednej z siostr Stanisława Lacka.

Z przedmowy Wojciecha Głowala do wydania w 1980 przez Wydawnictwo Literackie "Wyboru pism krytycznych":

Legenda o Stanisławie Lacku, mimo swej kameralności i profesjonalnej lokalności, należy do dziwaczniejszych w polskiej literaturze XX wieku. [...] jej dziwność [...] opiera się głównie - jak w tego rodzaju konstrukcji świadomości społecznej bywa - na mocno ugruntowanej opinii o zasadniczej niezrozumiałości tego pisarstwa. Zaczątki owych przeświadczeń widać doskonale w stosunku współczesnych polemistów do Lacka: zwykle najpierw stwierdzali, że z jego pism nic nie można zrozumieć, a następnie to i owo usiłowali podważać: to i owo z tego, z czego nic nie zrozumieli. Na tej sprzeczności zasadza się zatem rodząca się wówczas legenda.